

รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กร ในภาคธุรกิจเอกชน

Buddhist Psychology Model for Leadership Personality Development in Private Business Organizations

Received: August 30, 2024
Revised: November 25, 2024
Accepted: November 27, 2024

อานุภาพ พันชำนาญ¹
Anuphap Phanchamnan
(Anuphap.phanchamnan@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวทางจิตวิทยาและพุทธศาสนา 2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวทางพุทธจิตวิทยา 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนด้วยพุทธจิตวิทยา การวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบจำลองพุทธจิตวิทยาสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในภาคธุรกิจเอกชน กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากเครื่องมือและวิธีการวิจัยหลากหลาย ได้แก่ 1. การวิจัยเอกสาร (Document Research) 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3. การสร้างและพัฒนาแบบจำลองการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในองค์กรภาคธุรกิจเอกชนด้วยพุทธจิตวิทยา 4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5. การประชุมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Connoisseurship) เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้

ผลการวิจัยนำไปสู่การสร้างรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนที่เรียกว่า "Buddhist Psychology Power Mindset Model" ใช้ชื่อย่อว่า "B2P2M + 5A" หรือ "พุทธจิตวิทยานุภาพวิสัย" รูปแบบนี้มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ 1. พลังสติแห่งพุทธจิตวิทยาวิสัย 2. บุคลิกภาพภายใน

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Buddhist Psychology Program, Department of Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

(จริต 6) 3. บุคลิกภาพภายนอก (DISC) 4. ชุดความคิด (Mindset) 5. ชุดทักษะ (Skillset) 6. ชุดเครื่องมือ (Toolset) 7. กระบวนการพัฒนา (Development Process) 8. มีความเป็นสัตบุรุษ ด้วยหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 เมื่อกระบวนการพัฒนาผู้นำโดยบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ประการอย่างสมบูรณ์ จะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่มีลักษณะ "สัตบุรุษ" ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี โดย "รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน" นี้ มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจิตใจและพฤติกรรมของผู้นำ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้นำให้สามารถนำพาองค์กรและสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : รูปแบบ, พุทธจิตวิทยา, การพัฒนาบุคลิกภาพ, ผู้นำ, องค์กร, ธุรกิจเอกชน

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the personality traits of organizational leaders in the private business sector based on psychological and Buddhist principles; 2. to develop a model for enhancing the personality traits of organizational leaders in the private business sector according to Buddhist psychology; and 3. to present a model for developing organizational leaders' personality based on Buddhist psychology. This study was conducted within a qualitative research framework to explore and develop a Buddhist psychological model for the development of leadership personality traits in the private business sector. The research process involved in-depth data analysis and synthesis using various research methods, including: 1) document research, 2) in-depth interviews, 3) the creation and development of a model for enhancing leadership personality traits with Buddhist psychology, 4) focus group discussions, and 5) expert panel meetings (Connoisseurship) to generate knowledge.

The research led to the development of the "Buddhist Psychology Power Mindset Model," abbreviated as "B2P2M + 5A," which focuses on the development of organizational leaders' personalities in the private business sector. This model consists of eight key components: 1) Buddhist mindfulness

power, 2) internal personality (six character traits), 3) external personality (DISC model), 4) mindset, 5) skillset, 6) toolset, 7) development process, and 8) virtuous character according to the Seven Principles of a Noble Person (Sappurisadhamma). The integration of these seven elements results in a leadership transformation characterized by "Sappurisa" (a virtuous leader), which is a desirable quality of effective leaders who serve as good role models. The model aims to enhance both the internal and external personality traits of leaders, leading to a change in their mindset and behavior, ultimately empowering them to lead their organizations and bring about sustainable positive change.

Keywords: Model, Buddhist Psychology, Personality Development, Leadership, Organization, Business Sector

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความผันผวนและซับซ้อนอย่างมาก การแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความคาดหวังของผู้บริโภคที่สูงขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ท้าทายความสามารถขององค์กรในการปรับตัวและเติบโต บทบาทของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรให้ก้าวผ่านความท้าทายเหล่านี้และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้นำไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังต้องมีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงานได้ การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง ผู้นำที่สามารถปรับตัว เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จะเป็นผู้ที่สามารถนำพาองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนา "รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน" โดยบูรณาการหลักการทางจิตวิทยาและพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองใหม่ในการพัฒนาผู้นำโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีมาอย่างยาวนาน และได้รับการ

ยอมรับในเรื่องของการพัฒนาจิตใจและปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและภาวะผู้นำให้มีความโดดเด่นและแตกต่าง รูปแบบพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นนี้ จะเป็นเสมือนกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นความมีสติ สมาธิ ปัญญา ความเมตตา กรุณา และความเป็นธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้นำในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายและซับซ้อน

งานวิจัยของ ประเวศ วัฒนาแก้ว และ ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (2563) ระบุว่ารูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม หลักกัลยาณมิตรธรรม หลักพรหมวิหาร และหลักทศพิธราชธรรม คุณลักษณะเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการบริหารและพัฒนาองค์กรในทุกมิติ ภาวะผู้นำที่ทรงประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีหลักธรรมที่สามารถชี้นำผู้ใต้บังคับบัญชาไปสู่ความสำเร็จได้ โดยผู้นำต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความเมตตาต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ ความกรุณาในการเห็นอกเห็นใจและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น และความอุเบกขาในการรักษาความเป็นกลางต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีสา กันยาวิริยะ เมธธา หริมเทพาธิป และ กิรติ บุญเจือ (2563) งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้นำตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทคือผู้มีบารมี มีคุณธรรมโดดเด่นทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ คุณธรรม และการบริหาร การประยุกต์ใช้ในสังคมไทยควรผสมผสานหลักธรรมเข้ากับการบริหารสมัยใหม่ อาจพัฒนาเป็นหลักสูตรอบรมผู้นำ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นำหลักธรรมไปปรับใช้แก้ปัญหาองค์กร มุ่งพัฒนาที่ตัวบุคคล และปรับระบบให้ทันสมัยเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน สัมพันธ์กับงานวิจัยของ อุดมพร ชื่นไพบูลย์ (2555) ชี้ว่า การยึดมั่นในหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ สำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพงานสังคมสงเคราะห์และบริการสาธารณะ ผู้ปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในหลักเหล่านี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้รับบริการ นำไปสู่ความไว้วางใจและความร่วมมือที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานราบรื่นและเกิดผลสัมฤทธิ์

นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจปัญหาชุมชน จะสามารถออกแบบบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับคุณภาพบริการและสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติงานและชุมชน ซึ่งงานวิจัยของ พระศรีศักดิ์ สงวโร (2561) ก็เน้นความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนาโดยใช้จิต 6 ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา โดยชี้ให้เห็นว่า

แต่แต่ละคนมีจิตที่แตกต่างกันไป ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและแนวโน้มในการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม การเข้าใจจิตของตนเองจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเลือกแนวทางการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ ชำนาญ วงศ์มีเดือน สุวิญ รักษ์สัตย์ ธวัช หอมทวนลม และ พระเมธาวิญญู (2563) พบว่า พฤติกรรมมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนได้ด้วยการอบรม การพัฒนา หรือกระบวนการทางจิตวิทยาต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา พฤติกรรมมนุษย์ถูกแบ่งเป็น 6 จริต และสามารถปรับเปลี่ยนได้ด้วยการใช้หลักธรรมที่ตรงกับจิตนั้น ๆ ร่วมกับกระบวนการทางจิตวิทยา ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จนเกิดการตื่นรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น กระบวนการนี้ถูกเรียกว่า "CAC Model" และงานวิจัยของ DeGraffe (2022) ก็เน้นย้ำการพัฒนาบุคลิกภาพที่ชี้ให้เห็นว่า การโค้ชซึ่งผู้บริหาร ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจและพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการแก้ไขจุดบอดที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำที่ดี โดยด้านสว่างของบุคลิกภาพ หรือลักษณะนิสัยเชิงบวก เป็นสิ่งสำคัญต่อการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและช่วยในการตัดสินใจที่ดี การพัฒนาผู้นำ ควรครอบคลุมหลายด้าน ทั้งทักษะทางสติปัญญา ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ และการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Koutsoumpa (2023) ที่มุ่งเน้นไปที่การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพและประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ (Five-Factor Model) กับประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ พบว่า ความมีเมตตาและความมั่นคงทางอารมณ์สัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจ การจัดการงาน และการควบคุมอารมณ์ ในขณะที่การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ส่งผลต่อความคิดริเริ่มและการปรับตัว ส่วนการเป็นคนชอบสังคมและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ส่งผลต่อทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะนำเสนอหัวข้อวิจัยเรื่อง “รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนและภาคส่วนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวทางจิตวิทยาและพุทธศาสนา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวทางพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนด้วยพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Document Research เป็นการทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ข้องกับงานวิจัยและการสร้างรูปแบบโดยศึกษาค้นคว้างานเอกสารสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างผู้นำต้นแบบ เอกสารวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 In-depth Interview เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการซักถาม พูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์โดยผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ คือ บุคคลที่เป็นผู้นำ จะเป็นการถามเจาะลึกถึงค้นหาคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนรายบุคคล จำนวน 22 รูป/คน ประกอบด้วย สาขาด้านผู้นำ 8 รูป/คน สาขาพระพุทธศาสนา 7 รูป/คน และสาขาจิตวิทยา 7 รูป/คน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติผู้นำที่ดี ดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ค่า IOC (Index of item objective congruence) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของ”พุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน” รายข้อ ≥ 0.8 และค่าดัชนีความสอดคล้องรวมข้อ = 0.91 สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ ได้ทุกข้อ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนด้วยพุทธจิตวิทยา เพื่อให้ได้ Model ต้นแบบของผู้นำที่ยั่งยืน ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ในการหาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของรูปแบบ โดยค่า IOC ที่ได้เฉลี่ยแต่ละข้อเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีความน่าเชื่อถือนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำการจัดสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เพิ่มเติม และได้ข้อมูลประกอบการดำเนินการสร้างรูปแบบการวิจัย โดยการสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 12 รูป/คน หรือสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 รูป/คน รวม 12 รูป/คน จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ทางด้านการเป็นผู้นำ หลักจิตวิทยา และหลักพุทธธรรม การสังเคราะห์พุทธธรรมบวกกับหลักจิตวิทยาบุคลิกภาพ บูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบรวมถึงการสัมภาษณ์หาข้อมูล ค่าดัชนี

ความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ในแบบคำถามกิจกรรมสนทนากลุ่ม โดยค่า IOC ที่ได้เฉลี่ยแต่ละข้อเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีความน่าเชื่อถือนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 5 การประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) เป็นขั้นตอนที่ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องจะทำการตรวจสอบและประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างละเอียด เพื่อให้แน่ใจว่ารูปแบบนั้นมีความถูกต้องสอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎี และสามารถนำไปใช้ได้จริง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีหลากหลาย เพื่อให้การตรวจสอบมีความครอบคลุมและรอบด้าน ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ในแบบคำถามกิจกรรมการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ โดยค่า IOC ที่ได้เฉลี่ยแต่ละข้อเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีความน่าเชื่อถือนำไปใช้ได้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำในองค์กรธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร นครและปริมณฑล ซึ่งผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ร่วมงานด้วยในฐานะวิทยากรและที่ปรึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ด้านพระพุทธ ศาสนา ด้านจิตวิทยา (DISC) ด้านภาวะผู้นำในองค์กร โดยผู้ให้ข้อมูลต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมวิจัยได้ตามเวลาที่กำหนด และยินดีให้ข้อมูลอย่างถูกต้องตรงไปตรงมาและปราศจากอคติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและอ้างอิงจากแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเอกสาร (Document Research) : ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคนิค Triangulation Technic และ Systematic Literature Review ด้วยแนวทาง (4E) เพื่อวิเคราะห์เอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม หลักจิตวิทยา และภาวะผู้นำ

2. แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) : สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละสาขาวิชาชีพ (22 คน) แบบ 1 ต่อ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด พร้อมบันทึกเสียง จัดบันทึก และใช้อุปกรณ์อื่นๆ ประกอบการสัมภาษณ์

3. การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) : สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาชีพ (12 คน) เพื่อรวบรวมข้อมูล ข้อคิดเห็น และมุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ

4. การจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) : ประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (7 คน) เพื่อตรวจสอบ ประเมินและให้ความเห็นเกี่ยวกับแบบจำลองที่พัฒนาขึ้น รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบจำลองให้มีความสมบูรณ์

การหาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง ดำเนินการโดยจัดสนทนากลุ่ม (Connoisseurship) กับผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (7 คน) เพื่อประเมินคุณภาพ ความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของแบบจำลอง รวมถึง รับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดย

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Research) : ใช้กระบวนการวิเคราะห์ 4E (Explore, Explain, Extract, Execution) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และสกัดองค์ความรู้จากเอกสาร

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) : ใช้เทคนิค Triangulation Technic เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) : ใช้การวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Technic) และเมทริกซ์เชิงตรรกะ (Logical Matrix) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship): โดยใช้ 6'C Technic Analysis ได้แก่ Concept, Contents, Classification, Category, Conceptualization, Communication เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน พบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพแบบ DISC ที่นำมาใช้กับผู้นำได้แก่

1) ผู้นำสไตล์ D (Dominance) มีลักษณะเด่น คือ มุ่งเน้นผลลัพธ์ ตัดสินใจเร็ว กล้าเสี่ยง ชอบความท้าทาย ชอบควบคุม โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่ตรงไปตรงมา ชอบสั่งการ เน้นผลงานเป็นหลัก อาจจะขาดความยืดหยุ่น

2) ผู้นำสไตล์ I (Influence) มีลักษณะเด่น คือ มนุษย์สัมพันธ์ดี สร้างแรงบันดาลใจ มองโลกในแง่ดี ชอบการมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ เปิดรับฟังความคิดเห็น สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

3) ผู้นำสไตล์ S (Steadiness) มีลักษณะเด่น คือ ใจเย็น, อ่อนน้อม, ให้ความสำคัญกับทีม, ซื่อสัตย์, เชื่อถือได้ โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นความร่วมมือ สร้างความมั่นคง ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของลูกน้อง

4) ผู้นำสไตล์ C (Compliance) มีลักษณะเด่น คือ รอบคอบ วิเคราะห์เก่ง มีระเบียบ ชอบความถูกต้อง ให้ความสำคัญกับรายละเอียด โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นคุณภาพ วางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งมาตรฐานสูง

2. บุคลิกภาพตามแนวทางพุทธศาสนาที่นำมาใช้กับผู้นำ ประกอบด้วยหลัก พุทธธรรม 2 หลัก คือ

1) หลักธรรมจริต 6 ได้แก่ 1. รากจริต (ผู้นำที่รักสนุก) มีลักษณะเด่น คือ ชอบความสนุกสนาน ร่าเริง มองโลกในแง่ดี ชอบเข้าสังคม สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นการสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนาน ผ่อนคลาย เปิดกว้างทางความคิด ส่งเสริมให้ลูกน้องแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ 2. โทสจริต (ผู้นำที่มุ่งมั่น) มีลักษณะเด่น คือ กล้าตัดสินใจ เด็ดขาด มุ่งมั่น ทะเยอทะยาน ชอบความท้าทาย โดยมีรูปแบบการบริหาร แบบตรงไปตรงมา เน้นผลลัพธ์เป็นหลัก ชอบการแข่งขันและเอาชนะ 3. โมหจริต (ผู้นำที่รักสงบ) มีลักษณะเด่น คือ ใจเย็น สุขุมเยือกเย็น ไม่ชอบการขัดแย้ง ชอบความสงบ โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นการประนีประนอม สร้างความสามัคคีในทีม หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า 4. วิตกจริต (ผู้นำที่รอบคอบ) มีลักษณะเด่น คือ มีความรอบคอบ ระมัดระวัง ให้ความสำคัญกับรายละเอียด มีความละเอียดถี่ถ้วน ชอบวางแผน โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นคุณภาพและความถูกต้อง วางแผนอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ มีระบบระเบียบ 5. สัทธาจริต (ผู้นำที่เสียสละ) มีลักษณะเด่น คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกน้อง ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่น สร้างแรงบันดาลใจ 6. พุทธิจริต (ผู้นำที่ชาญฉลาด) มีลักษณะเด่น คือ มีเหตุผล ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ชอบแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีรูปแบบการบริหาร ที่เน้นการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ลูกน้องพัฒนาตนเอง เปิดกว้างทางความคิด

2) ผู้นำตามหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 คือ ผู้นำที่มีคุณธรรม 7 ประการที่ทำให้เป็นคนดี มีปัญญา และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 1. ธัมมัญญตา (รู้หลัก) คือ รู้จักหลักการ รู้กฎเกณฑ์ กติกาและธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ผู้นำที่ดีต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบ รู้ถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง 2. อตถัญญตา (รู้ผล) คือ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ผู้นำที่ดีต้องมองการณ์ไกล คาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 3. อตตัญญตา (รู้ตน) คือ รู้จักตนเอง รู้ถึง

จุดแข็ง จุดอ่อน ความสามารถ และข้อจำกัดของตน ผู้นำที่ดีต้องรู้จักตนเอง มีความตระหนักในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. มัตตัญญูตา (รู้ประมาณ) คือ รู้จักความพอดี รู้จักประมาณในการใช้ทรัพยากร เวลา และกำลังคน ผู้นำที่ดีต้องรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย และรู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5. กาลัญญูตา (รู้กาล) คือ รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าเวลาใดควรทำอะไร และไม่ควรทำอะไร ผู้นำที่ดีต้องรู้จักเลือกเวลาที่เหมาะสมในการสื่อสาร การตัดสินใจ และการดำเนินการต่าง ๆ 6. ปริสัณญูตา (รู้ชุมชน) คือ รู้และเข้าใจสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของคนในสังคม ผู้นำที่ดีต้องเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมขององค์กรและชุมชนที่ตนเองทำงานอยู่ เพื่อที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง 7. ปุคคัลญูตา (รู้บุคคล) คือ รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน รู้จักวิธีปฏิบัติต่อคนแต่ละคนให้เหมาะสม ผู้นำที่ดีต้องรู้จักคน รู้ว่าใครมีความสามารถเหมาะสมกับงานใดและรู้จักวิธีการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสร้างรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน เป็นการบูรณาการ 2 ศาสตร์แห่งปัญญาทางพุทธศาสนาและปัญญาทางโลกตะวันตกเข้าด้วยกัน คือ

1. หลักพุทธธรรม ที่ประกอบด้วย หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 และหลักธรรมจริต 6

2. แนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพแบบ DISC และแนวคิดเรื่องกรอบความคิด (Mindset) ในสาขาจิตวิทยาสมัยใหม่ ผสานเข้ากับชื่อของผู้วิจัย “อานุภาพ” ซึ่งมีความหมายว่า อำนวย, ฤทธิ์เดช, หรือความยิ่งใหญ่ บ่งบอกถึงพลังหรืออิทธิพลที่ส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลอื่นได้ เพื่อให้ได้รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน เรียกว่า “พุทธจิตวิทยานุภาพวิสัย” (Buddhist Psychology Power Mindset Model) ซึ่งใช้ตัวย่อว่า “BPPMM” ซึ่งทางผู้วิจัยได้ตกผลึกโมเดลออกมาจากแนวคิดที่หลอมรวมหลักการทางพุทธจิตวิทยาเข้ากับแนวคิดเรื่องกรอบความคิด (Mindset) ในสาขาจิตวิทยาสมัยใหม่และผสานเข้ากับชื่อของผู้วิจัย “อานุภาพ” ซึ่งชื่อนี้ครอบคลุมทั้งหลักการทางพุทธจิตวิทยาและอานุภาพของการนำหลักการเหล่านั้นไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้นำ สู่ถึงความหมายเชิงปรัชญาและจิตวิญญาณของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานของพุทธจิตวิทยา โดยเนื้อหาของรูปแบบเป็นการเรียนรู้ปรีชาญาณเพื่อน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้เกิดปฏิเวธที่เป็นบุคลิกภาพ

ภายในของผู้นำที่มีอุปนิสัยใฝ่ธรรม มีความคิดบวก มีค่านิยมสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และมีบุคลิกภาพภายนอกของผู้นำที่มีความสง่างาม มีความสุขุม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตรชน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ “พุทธจิตวิทยานาภาพวิสัย” (Buddhist Psychology Power Mindset Model) ซึ่งใช้ตัวย่อว่า “BPPMM” ซึ่งเป็นการนำหลักการทางพุทธจิตวิทยามาปรับใช้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจิตใจและพฤติกรรมของผู้นำ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้นำให้สามารถนำพาองค์กรและสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่

1. สติแห่งพุทธจิตวิทยาวิสัย
2. บุคลิกภาพภายใน (จริต 6)
3. บุคลิกภาพภายนอก (DISC)
4. ชุดความคิด (Mindset) ที่พัฒนาสู่การมี Growth Mindset
5. ชุดทักษะ (Skillset)
6. ชุดเครื่องมือ (Toolset)
7. กระบวนการพัฒนา (Development Process) มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

7.1 ปรัชญา คือ การศึกษาผู้นำตามหลักธรรม สัมปยุตธรรม 7 ผู้นำตามหลัก จริต 6 ผู้นำตามหลัก DISC

7.2 ปฏิบัติ ได้แก่ 1) การประเมินบุคลิกภาพภายในด้วยจริต 6 และการประเมินบุคลิกภาพภายนอกด้วย DISC 2) การพัฒนาบุคลิกภาพผู้นำด้วยหลักธรรมสัมปยุตธรรม 7 และพัฒนาภาวะผู้นำตามลักษณะนิสัยของแต่ละจริตด้วยจริต 7 รวมทั้งปรับปรุงจุดแข็งและจุดอ่อนตามรูปแบบ DISC ของตน

7.3 ปฏิเวธ คือ ผลของการพัฒนาปรับปรุงตนเอง อันได้แก่ รู้ผลการปฏิบัติ รู้แจ้งตามจริง รู้ผลแห่งความดี เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำ นำมาซึ่งการมีบุคลิกภาพภายในที่มีอุปนิสัยใฝ่ธรรม มีความคิดบวก มีค่านิยมสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ส่งผลต่อบุคลิกภาพภายนอก คือ มีความสง่างาม มีความสุขุม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตรชน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ภาพลักษณ์ที่ดีของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวพุทธจิตวิทยา

8. ความเป็นสัตบุรุษ (ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำที่ดี) ด้วยหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 และเมื่อกระบวนการพัฒนาผู้นำโดยบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ประการอย่างสมบูรณ์ จะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่มีลักษณะ "สัตบุรุษ" ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี อันนำไปสู่การหล่อหลอมบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากวิจัยได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพแบบ DISC และบุคลิกภาพตามแนวทางพุทธศาสนาที่นำมาใช้กับผู้นำ

1.1 แนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพแบบ DISC D (Dominance) : ผู้นำมุ่งผลลัพธ์เด็ดขาด กล้าเสี่ยง ชอบควบคุม อาจขาดความยืดหยุ่น I (Influence) : ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ มองโลกในแง่ดี เน้นสร้างสัมพันธ์ เปิดรับฟัง S (Steadiness) : ผู้นำใจเย็น อ่อนน้อม เน้นทีมเวิร์ค สร้างความมั่นคง ให้ความสำคัญกับความรู้สึกทีม C (Compliance) : ผู้นำรอบคอบ วิเคราะห์เก่ง เน้นคุณภาพ มีระเบียบ วางแผนรอบคอบ ตั้งมาตรฐานสูง

1.2 บุคลิกภาพตามแนวทางพุทธศาสนา หลักธรรมจริต 6 ได้แก่ 1. รากจริต : ผู้นำมีความสนุกสนาน สร้างสรรค์ เน้นบรรยากาศผ่อนคลาย เปิดกว้างทางความคิด 2. โทสจริต : ผู้นำที่มีความเด็ดขาด มุ่งมั่น ทะเยอทะยาน ชอบแข่งขัน เน้นผลลัพธ์ 3. โมหจริต : ผู้นำที่รักสงบ ไม่ชอบขัดแย้ง เน้นประนีประนอม สร้างความสามัคคี 4. วิตกจริต : ผู้นำที่มีความรอบคอบ ระมัดระวัง เน้นคุณภาพ วางแผนรอบคอบ มีระบบระเบียบ 5. สัทธาจริต : ผู้นำที่มีน้ำใจ เสียสละ เน้นสร้างสัมพันธ์ที่ดี ให้ความสำคัญกับความรู้สึกผู้อื่น 6. พุทธิจริต : ผู้นำที่มีเหตุผล ชอบเรียนรู้ แก้ปัญหา เน้นใช้เหตุผล ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง

1.3 บุคลิกภาพตามแนวทางพุทธศาสนา หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ 1. ัมมัญญตา : ผู้นำที่รู้หลักการ กฎเกณฑ์ ธรรมชาติของงาน 2. อัตถัญญตา : ผู้นำที่รู้ผลที่จะเกิดจากการกระทำ รู้สิ่งที่ควร/ไม่ควรทำ 3. อุตตัญญตา : ผู้นำที่รู้จักตนเอง จุดแข็ง-จุดอ่อน ความสามารถ ข้อจำกัด 4. มัตตัญญตา : ผู้นำที่รู้จักความพอดี ในการใช้ทรัพยากร เวลา กำลังคน 5. กาลัญญตา : ผู้นำที่รู้จักกาลเทศะ รู้เวลาที่เหมาะสมในการทำสิ่งต่าง ๆ 6. ปริสัญญตา : ผู้นำที่รู้และเข้าใจสังคม วัฒนธรรม ความต้องการของคน 7. ปุคคัลัญญตา : ผู้นำที่รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน รู้วิธีปฏิบัติต่อแต่ละคน

สรุปได้ว่า ทั้งทฤษฎี DISC และหลักธรรมทางพุทธศาสนาต่างให้กรอบในการทำความเข้าใจบุคลิกภาพและแนวทางการปฏิบัติตน แม้จะมีมุมมองและที่มาต่างกัน แต่ก็มีจุดร่วมที่เน้นความสำคัญของการรู้จักตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่การทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบุคลิกภาพของผู้นำที่ดีในภาคธุรกิจเอกชนตามแนวทางจิตวิทยาและพุทธศาสนา ควรมีความหลากหลายและสมดุล ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ และบุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอก โดยผู้นำสามารถนำแนวคิดจากทฤษฎี DISC และหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับในองค์กรและสังคม

2. รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ รูปแบบพุทธจิตวิทยานาภาพวิสัย" หรือ "Buddhist Psychology Power Mindset Model" (B2P2M + 5A) เป็นนวัตกรรมการบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพผู้นำ โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และพฤติกรรมของผู้นำ เพื่อการพัฒนางานองค์กรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1. พลังสติแห่งพุทธจิตวิทยาวิสัย 2. บุคลิกภาพภายใน (จิต 6) 3. บุคลิกภาพภายนอก (DISC) 4. ชุดความคิดเชิงเติบโต (Growth Mindset) 5. ชุดทักษะ (Skillset) 6. ชุดเครื่องมือ (Toolset) 7. กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ปริญญา คือ การศึกษาหลักการ ศึกษาหลักสัปปริยธรรม 7 จิต 6 และหลักการผู้นำตาม DISC 2) ปฏิบัติ คือ การประยุกต์ใช้ การประเมินบุคลิกภาพภายใน (จิต 6) และภายนอก (DISC) การพัฒนาภาวะผู้นำผ่านหลักสัปปริยธรรม 7 พัฒนามตาม จิต และเสริมสร้างจุดแข็ง-แก้ไขจุดอ่อนตาม DISC 3) ปฏิเวธ คือ การบรรลุผล เข้าใจผลการปฏิบัติ เข้าถึงความจริง และตระหนักในคุณค่าแห่งการพัฒนา 8. ความเป็นสัตบุรุษตามหลักสัปปริยธรรม 7 โดยการดำเนินการตามรูปแบบนี้จะหล่อหลอมคุณลักษณะภายใน (อุปนิสัยใฝ่ธรรม จิตใจเชิงบวก ค่านิยมสร้างสรรค์ วุฒิภาวะทางอารมณ์) และบุคลิกภาพภายนอก (ความสง่างาม ความสุขุม มนุษยสัมพันธ์ ความเป็นกัลยาณมิตร) นำไปสู่ภาพลักษณ์ผู้นำที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธจิตวิทยา แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในหลายประเด็นสำคัญ งานวิจัยของ ประเวศ วัฒนาแก้ว และ ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำที่ดีที่ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการพัฒนางานองค์กรในทุกมิติ ภาวะผู้นำที่ทรงประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีหลักธรรมสัปปริยธรรม 7 อันเป็นรากฐานในการชี้นำและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ชีสา กัญยาวิริยะ เมธา หริมเทพาธิป และ กิรติ บุญเจือ (2563) ซึ่งให้เห็นว่า ผู้นำตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ผู้ที่มีบารมีและคุณธรรมที่โดดเด่นทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ คุณธรรม และการบริหาร ควรประยุกต์ใช้ในสังคมไทยและผานหลักธรรมเข้ากับการบริหารสมัยใหม่

รูปแบบนี้ เป็นผลจากการบูรณาการองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและประจักษ์ ผ่านกระบวนการวิจัยที่เข้มข้น ทั้งการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความเห็นร่วมกันว่า ผู้นำที่มีบุคลิกภาพโดดเด่นทั้งภายในและภายนอก อันประกอบด้วยคุณสมบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จริต 6 และ DISC จะมีศักยภาพความเป็นผู้นำทรงพลัง จึงเป็นที่มาของคำว่า "Power Mindset" สะท้อนถึงพลังและอิทธิพลที่ส่งผลต่อทุกภาคส่วน โดยรูปแบบนี้เป็น การผานหลักพุทธจิตวิทยาเข้ากับทฤษฎีกรอบความคิดสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพผู้นำองค์กรธุรกิจอย่างครบวงจร คำว่า "พุทธจิตวิทยานาภาพวิสัย" จึงสะท้อนทั้งหลักการพุทธจิตวิทยาและพลังแห่งการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำอย่างเป็นองค์รวม

3. รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชนที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ “พุทธจิตวิทยานาภาพวิสัย” (Buddhist Psychology Power Mindset Model) ซึ่งใช้ตัวย่อว่า “BPPMM+5A” เป็นรูปแบบการพัฒนาผู้นำโดยบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยา (สัปปุริสธรรม 7, จริต 6) และทฤษฎี DISC เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้เป็น "สัตบุรุษ" ที่มีบุคลิกภาพภายในและภายนอกที่แข็งแกร่ง นำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 8 ประการ ได้แก่ 1) สติแห่งพุทธจิตวิทยาวิสัย คือ การตระหนักรู้และเข้าใจหลักพุทธจิตวิทยา 2) บุคลิกภาพภายในที่เข้มแข็ง (จริต 6) คือ การเข้าใจและพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักจริต 6 3) บุคลิกภาพภายนอกที่อ่อนโยน (DISC) คือ การเข้าใจและปรับปรุงบุคลิกภาพตาม DISC Model 4) ชุดความคิด (Mindset) ที่พัฒนาเข้าสู่ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) 5) ชุดทักษะ (Skillset) คือ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ 6) ชุดเครื่องมือ (Toolset) คือ เครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาตนเอง 7) กระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ปริญญา คือ การศึกษาหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7, จริต 6, DISC 2. ปฏิบัติ คือ การประเมินและพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมและทฤษฎี 3. ปฏิเวธ คือ ผลของการพัฒนาตนเอง นำไปสู่บุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพภายนอกที่ดี 8. ความเป็นสัตบุรุษ คือ คุณสมบัติของผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และเมื่อกระบวนการพัฒนาผู้นำโดยบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7

ประการอย่างสมบูรณ์ จะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะ "สัตบุรุษ" ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี อันนำไปสู่การหล่อหลอมบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ จะทำให้ผู้นำมีบุคลิกภาพภายในที่ดี มีอุปนิสัยใฝ่ธรรม มีความคิดบวก มีค่านิยมสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และทำให้ผู้นำมีบุคลิกภาพภายนอกที่ดี สง่างาม สุขุม มนุษย์สัมพันธ์ดี เป็นกัลยาณมิตร จนกลายเป็นผู้นำมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ ส่งผลให้องค์กรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะมีผู้นำมีศักยภาพในการนำพาและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดมพร ชื่นไพบูลย์ (2555) ที่ชี้ว่าการยึดมั่นในหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ สำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของงาน ผู้ปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในหลักธรรมนี้ จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น นำไปสู่ความไว้วางใจและความร่วมมือที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานราบรื่นและเกิดผลสัมฤทธิ์ งานวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำโดยอาศัยหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำยุคใหม่ให้บรรลุความเป็นเลิศ โดยได้มีการต่อยอด B2P2M ด้วยคุณสมบัติ "5A" ประกอบด้วย

1. Attribute (คุณลักษณะ) : หมายถึง คุณลักษณะที่โดดเด่นทั้งภายในและภายนอกของผู้นำ ซึ่งสะท้อนถึงบุคลิกภาพที่สง่างาม น่าเชื่อถือ และเป็นแบบอย่างที่ดี
2. Ability (ความสามารถ) : หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม
3. Attitude (จิตบวก) : หมายถึง ทศนคติเชิงบวก การมองโลกในแง่ดีและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและผู้อื่น
4. Affective (จิตพิสัย) : หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทางอารมณ์ คุณค่าและทัศนคติ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพ เช่น ความมุ่งมั่น ความเพียรและด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา ความกรุณา เป็นต้น
5. Achievement (มุ่งสู่ความสำเร็จ) : หมายถึง ความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย ด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มีและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการคุณสมบัติ "5A" เข้ากับ B2P2M จึงก่อให้เกิดกรอบแนวคิดใหม่ คือ "B2P2M + 5A" ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาผู้นำแบบองค์รวมที่มุ่งเน้น

การพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด จิตใจและคุณธรรม เพื่อสร้างผู้นำที่มี ศักยภาพสูง สามารถรับมือกับความท้าทายในยุคปัจจุบัน และนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ อย่างยั่งยืน

โดยสรุป “พุทธจิตวิทยานาภาพวิสัย” (Buddhist Psychology Power Mindset Model: BPPMM+5A) เป็นรูปแบบการพัฒนาผู้นำที่บูรณาการหลักพุทธธรรมและจิตวิทยา ตะวันตกเข้าด้วยกันอย่างลงตัว มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำ ทั้งในระดับจิตใจ เพื่อให้บรรลุผลแห่ง “สัจบุรุษ” คือ ผู้มีคุณธรรมและความสามารถในการนำพาองค์กรสู่ ความสำเร็จอย่างยั่งยืน “BPPMM+5A” จึงเป็นมากกว่ากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็น เครื่องมือที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการพัฒนาผู้นำให้มีความพร้อมในทุกมิติ ทั้ง ความรู้ ความสามารถ จริยธรรมและภาวะผู้นำ เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในโลกธุรกิจ ยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ผ่านการพัฒนาตามแนวทาง “BPPMM+5A” จะมีทั้งความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ มีภาวะผู้นำที่โดดเด่นและมีคุณธรรม จริยธรรมอันเป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิง บวกต่อสังคมในวงกว้าง จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้นำให้มีความพร้อมในทุกมิติ ตอบสนองต่อความท้าทายในโลกธุรกิจยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Document Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการประชุมผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน (Connoisseurship) พบว่า

BPPMM มีองค์ประกอบหลัก 8 ประการ ได้แก่

1. สติแห่งพุทธจิตวิทยาวิสัย คือ การตระหนักรู้และเข้าใจหลักพุทธจิตวิทยา
2. บุคลิกภาพภายในที่เข้มแข็ง (จิต 6) คือ การเข้าใจและพัฒนาบุคลิกภาพ ตามหลักจิต 6
3. บุคลิกภาพภายนอกที่อ่อนโยน (DISC) คือ การเข้าใจและปรับปรุง บุคลิกภาพตาม DISC Model
4. ชุดความคิด (Mindset) ที่พัฒนาเข้าสู่ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset)
5. ชุดทักษะ (Skillset) คือ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ

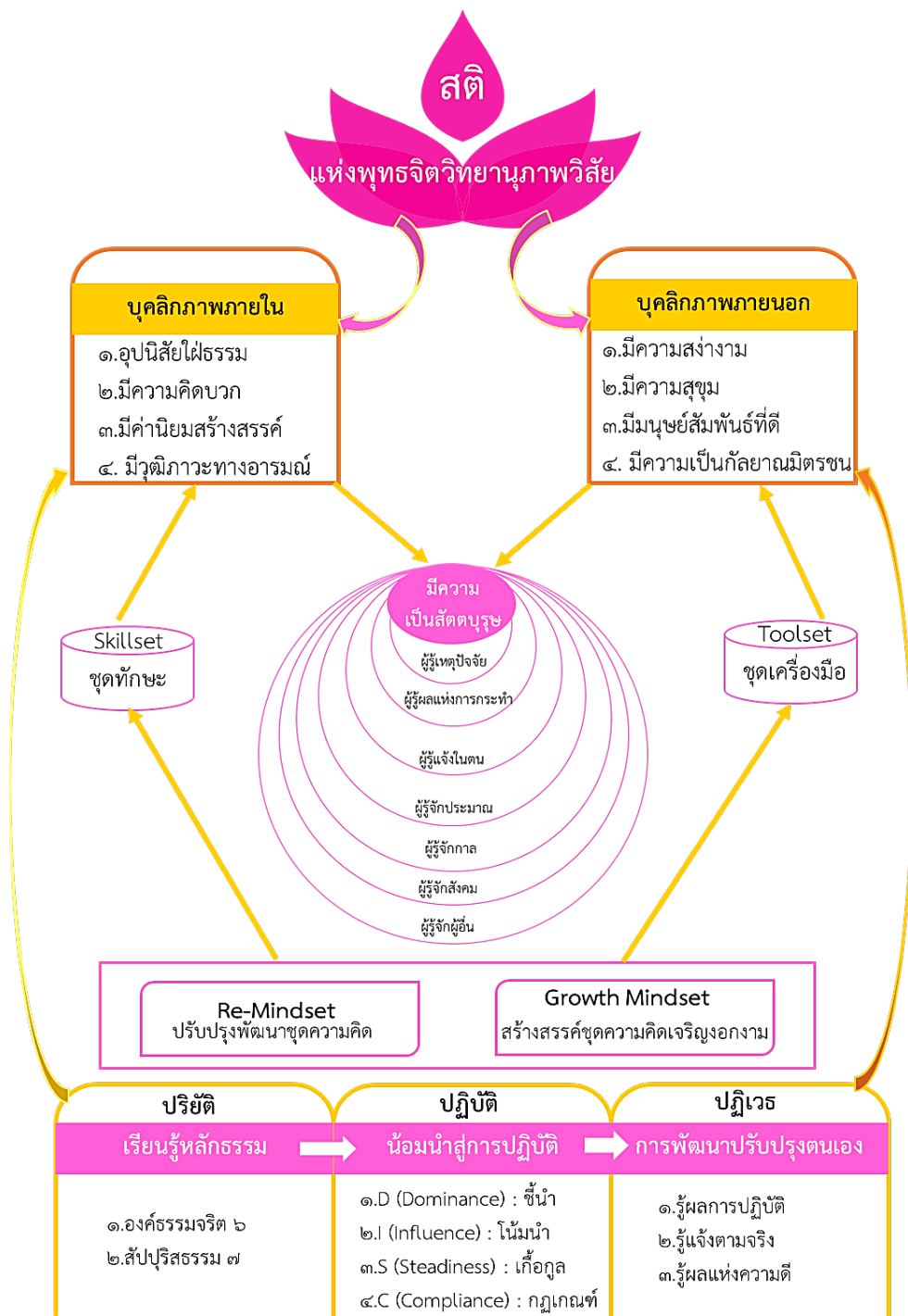
6. ชุดเครื่องมือ (Toolset) คือ เครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาตนเอง

7. กระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่ 7.1 ปรัชญา คือ การศึกษาหลักธรรมสัปปริสธรรม 7, จริต 6, DISC 7.2 ปฏิบัติ คือ การประเมินและพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมและทฤษฎี 7.3 ปฏิเวธ คือ ผลของการพัฒนาตนเอง นำไปสู่บุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพภายนอกที่ดี

8. ความเป็นสัตบุรุษ คือ คุณสมบัติของผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7

เมื่อกระบวนการพัฒนาผู้นำโดยบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ประการอย่างสมบูรณ์ จะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะ "สัตบุรุษ" ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี อันนำไปสู่การหล่อหลอมบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับหลักสัปปริสธรรม 7 ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ จะทำให้ผู้นำมีบุคลิกภาพภายในที่ดี มีอุปนิสัยใฝ่ธรรม มีความคิดบวก มีค่านิยมสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และทำให้ผู้นำมีบุคลิกภาพภายนอกที่ดี สง่างาม สุขุม มนุษย์สัมพันธ์ดี เป็นกัลยาณมิตร จนกลายเป็นผู้นำมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ ส่งผลให้องค์กรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะมีผู้นำมีศักยภาพในการนำพาและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

โดยสรุป “พุทธจิตวิทยานุภาพวิสัย” (Buddhist Psychology Power Mindset Model: BPPMM+5A) จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาผู้นำ ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมและจิตวิทยาตะวันตกเข้าด้วยกันอย่างลงตัว มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำทั้งในระดับจิตใจ เพื่อให้บรรลุผลแห่ง “สัตบุรุษ” คือ ผู้มีคุณธรรมและความสามารถในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน “BPPMM+5A” จึงเป็นมากกว่ากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการพัฒนาผู้นำ ให้มีความพร้อมในทุกมิติ ทั้งความรู้ ความสามารถ จริยธรรมและภาวะผู้นำ เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในโลกธุรกิจยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ผ่านการพัฒนาตามแนวทาง “BPPMM+5A” จะมีทั้งความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ มีภาวะผู้นำที่โดดเด่น และมีคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในวงกว้าง ดังภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน” สามารถแบ่งออกเป็นหลายส่วน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะที่มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) การนำรูปแบบไปใช้จริง ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาผลของการนำรูปแบบ “พุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน” ไปใช้จริงในองค์กร โดยติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำ ประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันของพนักงานและผลประกอบการขององค์กร

2) การขยายผลการวิจัย ด้วยการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ผู้นำในองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้นำในอุตสาหกรรมต่าง ๆ หรือผู้นำในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปปรับใช้ได้ในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ควรวิจัยเพื่อพัฒนาเนื้อหาและเครื่องมือ ด้วยการการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่สามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงในด้านบุคลิกภาพภายในและภายนอกของผู้นำได้อย่างแม่นยำและครอบคลุม

2) ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิต 6 และ DISC Model เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิต 6 และรูปแบบบุคลิกภาพใน DISC Model อย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาที่ไปของบุคลิกภาพภายนอกและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำได้อย่างตรงจุด

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรนำองค์ความรู้ที่ได้นี้ ไปใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การตีพิมพ์บทความวิชาการ การจัดสัมมนา การสร้างสื่อการเรียนรู้ หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น

รายการอ้างอิง

- ชีสา กันยาวิริยะ. (2563). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3), 57.
- ชำนาญ วงศ์มีเดือน และคณะ. (2562). การจัดการพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(3), 766-778.
- ประเวช วัฒแก้ว. รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3(3), 94.
- ป. อ. ปยุตโต (พระพรหมคุณาภรณ์). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- “_____”. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีศักดิ์ สงวโร. (2555). *การวิเคราะห์จริต 6 กับการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระอุปัชฌาย์. (2551). *วิมุตติมรรค* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามบริษัทเคสไทย จำกัด.
- วรรณัทธ ธีญญาน. (2556). *อ่านและเข้าใจคนชั้นเทพ (Reading and Understanding People)*. กรุงเทพฯ : มายเบสท์บุ๊คส์.
- อนุสรณ์ จันทพันธ์ & บุญชัย โกศลธนากุล. (2557). *จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อุดมพร ชื่นไพบูลย์. (2012). *การประยุกต์ใช้สัปปุริสธรรมในงานสังคมสงเคราะห์ ในการพัฒนาสังคมด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมศึกษา.
- DeGraffe, K. (2021). *Executive coaching and leadership personality defects Coaching Leaders: Insights and Applications*. J., London: Kogan Page.
- Koutsoumpa, M. (2023). *Personality Traits and Leadership Effectiveness in the Five-Factor Model*, in *Handbook of Leadership Personality Development*, edited by John A. Smith, vol. 2, New York: Academic Press.